

Σάμ. Σαμοθρ. *αίετ-τιν* Κύπρ. *αίετ-τι* Μεγίστ. *αίετ'* Πόντ. (Κοτύωρ. Τραπ.) *αίτ'ατ'* Πόντ. (Αργυρόπ. Σάντ. Χαλδ. κ. α.)

Έκ του 'Αραβοτουρκ. *a d e t*.

Συνήθεια, έθος ένθ' άν.: *Τό 'χει άντέτι. Άντέτι τό 'χουμε 'ς τόν τόπο μας σύνηθ. Ντ' άδκεμον ατάτ' έεις!* (τί κακή συνήθεια έχεις;) Χαλδ. || *Άσμ.

Λέν τό 'χω άδέτι, Άμέτ άγ'α, νά δίδω τ' άρματά μου καί 'κειά 'χω τήν ύπόληψι κι όλη τήν άδρειά μου

Κρήτ.

Κ' ίμεϊς άντέτ' τό χουμ' τρεϊς μπουκκις ή νύφ' νά φάγη Άδριανούπ. Συνών. συνήθειο.

άντέχω λόγ. κοιν. άντέχον βόρ. ιδιώμ. άδέχω πολλαχ. Μέσ. άντεχούμενε Τσακων.

Τό άρχ. *άντεχω*.

1) 'Υπομένω, ύποφέρω, έγκατερω λόγ. κοιν.: 'Αντέχω 'ς τό κρύο - 'ς τή ζέστη - 'ς τήν πείνα - 'ς τούς κόπους - 'ς τοίς λύπες κττ. 2) 'Εχω ισχύν, δύναμαι λόγ. σύνηθ.: 'Αντέχεις νά 'ρθης νά με βοηθήσης νά σηκώσω τό μπαούλο; Λέν άντέχω νά σηκώσω αύτό τό βάρος. 3) Διατηρώ άκμαίας τās δυνάμεις μου λόγ. σύνηθ.: Πώς άντέχει αύτός ό άνθρωπος τόσω χρονώ ποϋ εΐναι! 3) Διαρκώ, βαστώ, επί πραγμάτων λόγ. κοιν.: Αύτό τό παννί δέν άντέχει διόλου, ξεσκίζεται γρήγορα. 4) Μέσ. περιμένω Κρήτ. Τσακων.: Μά τουρ άγίε άμέρε π' έμμ' άντεχουμεροι (μά τās άγίας ήμέρας ποϋ περιμένομεν) Τσακων. Ούτε παρ'αδε άντεχ'ήτε νά άρη ούτε τσίπ'τα (ούτε χρήματα έπερίμενε νά πάρη ούτε τίποτε) αύτόθ. || *Άσμ.

Κι άμε το νά τό πλύνης είς τόν ποταμόν

κι άνε δό 'δης κι άσπρίση | κι άσπρίση και ξασπρίση,

χαίρου κ' έρχομαι, | πάλι και κοκκινήση, | μ'ήν μ' άδέχεσαι

Κρήτ.

-**άντζα** κατάλ. παραγωγική πολλαχ.

Έκ της 'Ιταλ. καταλ. -*anza*, οΐον: *ordinanza*, *sicurezza* κττ. Πβ. GMeyer, Neugr. Stud. 4,30 (λ. *κακαράντζα*).

Δι' αύτης σχηματίζονται ουσιαστικά έξ ουσιαστικών και επιρρημάτων, οΐον: *μάστορης - μαστοράντζα*, *μπροστά - μπροστάντζα*, *νεύρο-νευράντζα*, *προστυχιά-προστυχάντζα* κττ.

άντζα ή, σύνηθ. και Πόντ. (Κερασ. *Οφ. Σούρμ. κ. α.) *άντζα* Βιθυν. Εϋβ. ('Αγία Άνν.) Ζάκ. 'Ιθάκ. 'Ικαρ. Κάρπ. Κέρκ. (Αργυροάδ.) Κρήτ. Λέσβ. Πελοπν. (Αρκαδ. Λακεδ. (και άντζα) Καλάβρυτ.) Σάμ. Σκϋρ. κ. α. *άντζα* Κύπρ. Κως Λυκ. (Λιβύσσ.) Μεγίστ. Νίσυρ. Ρόδ. Σύμ. Τήλ. *άντζα* Μακεδ. (Γκριντ.) — Λεξ. Γαζ. (λ. *κνήμη*) *άντζα* Κάρπ.

Τό μεσν. οϋς. *άντζα*, ό έκ του οϋς. *άντζί*, όπερ κατά Κ' Άμαντ. έν Λεξικογρ. Άρχ. 6 (1923) 112 έκ του οϋς. *άντίον* και ΓΧατζιδ. έν Άθην. 36 (1924) 185 έκ του οϋς. *άντικνήμιον* κατά σύντημσιν. Πβ. ΚΣάθα Μεσν. Βιβλ. 5, γγ' «άντικνήμιον, ή άντζα». 'Ο Δουκ. (λ. *άντζα*) συνάπτει πρὸς τό Γαλλ. *anche*. 'Ο GMeyer έν Indog. Forsch. 3 (1893) 63 και ό J Kalitsunakis Mittel.-Neugr. Erklär. 6 (15) από του άρχ. Γαλλ. *anche*. 'Ο ΔΔάρβαρ. Γραμματ. άπλοελλην. 407 από του άρχ. οϋς. **άγκη*. Τήν έτυμολογίαν ταύτην ήσπάσθη και ό Κορ. *Ατ. 4, 21, όστις όμως έν έκδ. 'Ηλιοδώρ. 2, 113 συνάπτει και πρὸς τό επίρρ. *άντα*. 'Ο J Boissonade έν έκδ. 'Ηρωδιαν. Επιμερισμ. 44 συνήψε πρὸς τήν πρόθ. *άντί*. 'Ο ΙΠανταζιδ. Λεξ. 'Ομηρ. (λ. *κνήμη*) συνάπτει πρὸς τό οϋς. *άντί*. 'Ο ΙΒαλαβάν. έν Άρχ. Συλλόγ. Κορ. 105 παράγει έκ της ρίζης *άγκ-* 'Ο GMeyer έν Neugr. Stud. 4, 11 από του 'Ιταλ. *anza*.

Πβ. και ΝΠολίτ. Παροιμ. 3, 670. 'Ο AThumb German. Elem. neugr. έν German. Abhandl. 232 συνάπτει πρὸς τό Ρωμαν. και δημῶδ. Λατιν. *ancia*. 'Ο ΦΚουκουλ. έν Άφιερ. είς ΓΧατζιδ. 33 κέξ. και Άθηνά 35 (1923) 198 κέξ. από του Λατιν. *anta*. Καί ό τύπ. *άντζα* μεσν. Διά τό *άντζα - άτσα* ιδ. ΧΠαντελίδ. Φωνητ. 46. Διά τούς τύπ. *άντζα - άτσα* πβ. *νεραντζεά - νερατζεά*, *μπρούντζινος - μπρούζενος* κττ. Διά τό *άτσα* > *άντζα* πβ. *λούτσα - λούζα* κττ.

1) Τό από των γονάτων μέχρι των άστραγάλων μέρος, ή κνήμη σύνηθ.: *Εφάνηκεν ή άντζα της. Αύτή έχει ώραιες άντζες σύνηθ. Σήκωσες τό σκ'φούνι σου τσαί φαίνεται ή άτζα σου Σκϋρ. Βγάζ' τον σπαθί τ' κι κόφτ' άπ' τον πονδάρ' τ' τήν μίαναν τήν άντζα Άδριανούπ. || Παροιμ. Τον έζ' διμένον 'ς τ'ν άτζα τ' (τόν έχει ύποχείριον) Λέσβ. || *Άσμ.*

Αγάπησα μιά Γύφτισσα ποϋ 'χε τες άντζες μαϋρες

'Ηπ. 'Η σημ. και μεσν. πβ. Σχολ. Άριστοφ. Πλουτ. 784 «κνήμη δέ ή λεγομένη άντζα». 2) Τό άνω τμήμα της περικνημίδος ή ύποδήματος τό καλύπτον μέρος της κνήμης Κρήτ. Ρόδ. Σύμ. Χίος: Παροιμ.

Ηύραν κ' οί άξυπόλυτοι παπούτσια με τοίς άτσες (έπί των παρ'α προσδοκίαν πλουτησάντων) Ρόδ.

Ηύραν οί άπλντοι νερό κ' οί άλουστοι σαπούνι,

ηύραν κ' οί άξυπόλυτοι καλίκια με τοίς άτσες

(συνών. τή προηγουμένη) Σύμ. Συνών. *καλάμι*. 3) Τό δέρμα τό καλύπτον τήν κνήμην του ζώου Μακεδ. (Καστορ.): *Αντζα για γονναρικό*. 2) Τό όπισθεν του όστου της κνήμης σαρκώδες μέρος, ή γαστροκνημία σύνηθ.: *Τί παχειές άντζες ποϋ έχει αύτή ή γυναικα!* σύνηθ. *Είδες, πώς έχοφόντανε οί άτζες της; 'Ιθάκ. Αμα τό 'φαι άγγαστρώθ' κι 'ς τήν άντζα, πόρους δέν είχι, αλλά δυσκουλεύουνταν, γιατί ή άντζα τ' ήταν φουσκωμέφ' πουλν (έκ παραμυθ.) Μακεδ. (Γκριντ.) || *Άσμ.*

**Αντζα ήταν ή μάννα μου και βάτος ή μαμμή μου*

(έκ παραμυθ. περί γεννήσεως έκ της κνήμης κεντηθείσης υπό βάτου) Ζάκ. 'Η σημ. και μεσν. Πβ. Εϋστάθ. 'Ιλ. 1061, 41 «μϋών ή γαστροκνημία έστιν, ήν ή των πολλων γλῶσσα άνξαν φησί». Συνών. *άγκούλα* 4. 3) 'Ο άστράγαλος Σύμ. 4) 'Ο Άχίλλειος τένων Κύπρ. 5) 'Η πτέρνα Νίσυρ. Ρόδ. Σύμ. Τήλ.: *'Η άτσα μου με πονεί Νίσυρ.* || Παροιμ.

'Η μάννα τήν καρδιά πονεί κ' ή άδελφή τήν άτσα

(περί διαφορ'α μητρικής στοργής και άδελφικής αγάπης) αύτόθ. 6) Τό πέλμα του ποδός Ρόδ.: *Τήν άτσα του Λιενή έχει!* 3) Μηρός (ή σημ. έκ της γαστροκνημίας) Κύπρ. Συνών. *χοιρομέρι*. 4) Τό σκέλος, ό πους όλόκληρος Κύπρ. Νίσυρ. Ρόδ. Σύμ.: *Οί νεράιδες έχουν άτσες σ'αν του γαδάρον Σύμ. 'Ο γέρημος ό γάδαρος έπ-πεσεν χαμαί, άπλωσεν τες άτσες του τ'ο' έν έτάρας-σεν Κύπρ. || Φρ. 'Εκόπησαν οί άτσες μου!* (έπί μεγάλου καμάτου) αύτόθ. 5) Τό όπισθεν μέρος του γόνατος, τό υπό τό γόνυ μέρος, ίγνύα 'Ηπ. (Δρόβιαν.) Κάρπ. Μακεδ. Στερελλ. (Αίτωλ. Παρνασσ.): *Μι πονοϋν κ' οί δύου μ' οί άντζες μ'* Αίτωλ. 'Η σημ. και μεσν. Πβ. Εϋστάθ. 'Ιλ. 1326, 51. «κώληπα δέ λέγει τήν άγκύλην κατά τούς παλαιούς, τήν περι τās ίγνύας, ήν τινες άνταν ή άνξαν φασί». Συνών. *άντζα κλειδα* 2, *άντζα κλειδι*.

6) 'Ο βραχυόνιος μϋς Θράκ. (Κομοτ.) Συνών. *ποντίκι*, *ποντικός*. 7) Άγκών, ώλέκρανον Πόντ. (Κερασ. *Οφ. Σούρμ.): *'Εντῶκεν με τήν άντζαν άτ' άπέσ' 'ς σήν κοιλία μ'* (έκτύπησε με τόν άγκῶνα του 'ς τήν κοιλία μου) *Οφ. Συνών. *άγκῶνας* 1.

Πβ. *άντζί*.

